

УДК 330.322:332.1

Ю. А. Комараспірант, кафедра економічної теорії,
Харківська національна академія
міського господарства, Україна
komariuliiia@gmail.com

ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ІНВЕСТУВАННЯ В РЕГІОНАХ

Анотація. У статті досліджено проблеми підвищення інвестиційної активності регіонів України. Визначено фактори і показники росту інвестиційної активності. Розкрито сутність проблеми активізації інститутів інвестування в регіонах. Запропоновано пріоритетні напрями інвестування.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна активність, інвестиційна діяльність, інститути інвестування, регіони України.

Ю. А. Комар

аспірант, кафедра экономической теории, Харьковская национальная академия городского хозяйства, Украина

ПРОБЛЕМЫ АКТИВИЗАЦИИ ИНСТИТУТОВ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В РЕГИОНАХ

Аннотация. В статье исследованы проблемы, связанные с повышением инвестиционной активности регионов Украины. Определены факторы и показатели роста инвестиционной активности. Раскрыта сущность проблемы активизации институтов инвестирования в регионах. Предложены приоритетные направления инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная активность, инвестиционная деятельность, институты инвестирования, регионы Украины.

Yuliya Komar

Post-Graduate Student, Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Ukraine

PROBLEMS OF INVESTMENT INSTITUTES ACTIVATION IN REGIONS

Abstract. The author considered the problems associated with an increase in investment activity of regions of Ukraine, and justified its factors and indicators. In addition, she defined the essence of the problems of activation the investment institutes in regions, and priority areas for investment.

Key words: investment; investment activity; investment institutions; the regions of Ukraine.

JEL Classification: E20, E22, R23

Постановка проблеми. Теорія і практика господарювання свідчать, що соціально-економічний розвиток територіального утворення (країна, регіон) забезпечується не стільки вкладеним обсягом валових інвестицій, скільки його структурою та динамікою. Ефективність інвестиційної політики багато в чому залежить від того, якою мірою при її формуванні враховано макроекономічний і регіональні аспекти, узгоджено й стратегічно зорієнтовано на досягнення загальних економічних результатів інтереси центру та регіонів. Інвестиційна активність, перш за все як інтенсивність реалізації інвестицій узагалі та окремих її різновидів зокрема, є предметом дискусій у сучасній економічній науці.

Актуальність теми дослідження зумовлена як недостатністю розробки теоретичної бази, так і тим, що з-поміж безлічі сьогоденних проблем розвитку вітчизняної економіки першорядне значення мають проблеми активізації інвестиційної діяльності. Цей процес є основою подолання наслідків системної кризи та забезпечення економічного зростання країни й регіонів. У стратегічному аспекті інвестиції виступають головною ланкою досягнення стійкого зростання економіки, структурної перебудови, а відтак і підвищення конкурентоспроможності регіонів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пріоритетна роль інвестиційної стратегії розвитку України та її регіонів відзначається як провідними науковцями, так і законодавчо на державному рівні. Одним із чинників модернізації економіки країни є інвестиційне зростання економіки регіонів. Проблемою, що потребує своєчасного вирішення, є активізація інститутів інвестування в регіонах, яку слід розглядати в контексті сталого розвитку країни.

Проблеми розгортання інвестиційних процесів докладно вивчалися у працях зарубіжних економістів Е. Хансена (*Alvin Hansen*), П. Кругмана (*Paul Krugman*), М. Обстфельда (*Maurice Obstfeld*), К. Газуані (*Kamel Ghazouani*) [1].

Сучасним дослідженням інвестиційної активності на регіональному рівні присвячено роботи російських та ук-

раїнських учених-економістів Ю. Анискіна [2], М. Барановського, В. Геєця [3], Б. Данилишина [4], Ф. Заставного [5], О. Кириченка, С. Коломийчука, Ю. Макагона, С. Науменкова, М. Пашути, Ю. Пахомова та ін. Проблематику подолання неоднорідності інвестиційного простору держави досліджували такі науковці, як В. Гриньова, В. Коюда, Т. Лепейко, Т. Кулініч, Г. Харламова, О. Ястремська.

Нині розроблено та використовується у практиці багато методичних підходів до оцінки інвестиційного становища в регіонах та країні у цілому. Однак недостатньо розробленими в методологічному аспекті залишаються питання підвищення інвестиційної активності регіонів з позиції концепції сталого розвитку країни. Крім того, в нинішніх умовах зростає роль місцевої влади в регулюванні руху інвестицій, що потребує відповідного аналізу та виокремлення напрямів вкладання коштів із метою оптимального використання можливостей місцевого керівництва в регулюванні потоку капіталовкладень.

Мета статті – розкрити сутність проблем активізації інститутів інвестування в регіонах, виявити принципові відмінності поняття «активність» і суміжних понять, які характеризують громадську, у тому числі інвестиційну, діяльність, а також визначити пріоритетні напрями інвестування й оцінити закономірні взаємозв'язки інвестиційної активності та соціально-економічного розвитку регіонів.

Основні результати дослідження. Дослідження проблеми активізації інститутів інвестування в регіонах доцільно здійснювати в певній послідовності. По-перше, необхідно розкрити зміст поняття «активність». По-друге, виявити принципові відмінності поняття «активність» і суміжних понять, які характеризують громадську, і зокрема інвестиційну, діяльність. По-третє, визначити сутність і зміст інвестиційної активності в контексті управління економікою регіону в сучасних умовах.

У ході узагальнення економічної літератури нами було виявлено такі визначення інвестиційної активності на національному і регіональному рівнях. На думку Е. Казакевич, інвестиційна активність регіону – це сукупність влас-

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

них фінансових можливостей і можливостей залучення зовнішніх фінансових ресурсів [5, с. 8]. За визначенням Н. Климової, інвестиційна активність являє собою «ступінь інтенсивності процесів інвестування в рамках регіону, що враховує ресурсні та реалізовані інвестиційні можливості регіональної економічної системи» [6, с. 17]. Д. В. Соколов пропонує розглядати інвестиційну активність як обсяг, темпи росту і ефективність використання інвестиційних ресурсів [7, с. 39], а Л. Г. Паштова – як динаміку розміру та структури інвестицій [8, с. 24].

Загальне поняття «активність» має подвійне тлумачення: як форма руху матерії; як поведінка суб'єктів діяльності. Поняття «інвестиційна активність» і «ефективність інвестицій» вживаються тільки в контексті характеристики інвестиційної діяльності. Інвестиційна активність відображає не лише динаміку залучення інвестицій в економіку територіального утворення, а й співвідношення ряду макроекономічних показників, що характеризують ступінь мінливості інвестиційної діяльності. Зокрема інвестиційна активність регіону додатково визначає показники ощадної квоти, капіталізації заощаджень, капітало- та фондовіддачі. Інвестиційна активність і ефективність інвестицій є самостійними, хоч і взаємопов'язаними економічними категоріями.

У цьому зв'язку об'єктивно виникає потреба у продовженні наукових досліджень у напрямку аналізу впливу інвестиційної активності на соціально-економічний розвиток регіону. Інвестиційна активність регіону визначається рівнем її доходності з точки зору потенційних можливостей економічного зростання та відповідно інвестиційною привабливістю і можливістю здійснення інвестицій за рахунок накопиченого в регіоні потенціалу, та показниками ліквідності, які характеризують рух грошових потоків у регіоні, можливість перетворення накопичених прибутків у реальні кошти. На думку К. Газуані (*Kamel Ghazouani*), для кращого розуміння факторів, що впливають на інвестиційний клімат, необхідно орієнтуватися на політику стимулювання приватних інвестицій. Однак це може призвести до послаблення економічного управління, особливо стосовно передбачуваності й прозорості нормативно-правової бази, а також ринкової конкуренції, що і є основними перешкодами для розвитку приватних інвестицій [1, с. 189].

До проблем розвитку інвестиційної активності можна віднести:

- несприятливі умови для інвестування, зокрема недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок;
- недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, недосконала система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій;
- нерозвиненість інвестиційного ринку та інфраструктури;
- відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

Для визначення шляхів подолання проблем активізації інститутів інвестування в регіонах виявимо фактори й показники інвестиційної активності (рис. 1).

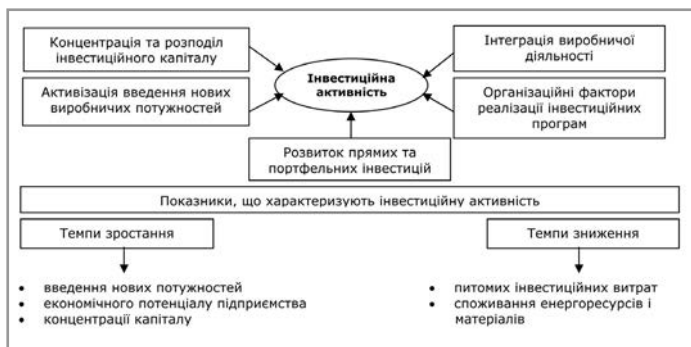

Рис. 1. Фактори та показники інвестиційної активності
Джерело: [2, с. 79]

Усі перелічені чинники мають однаковий напрям дії – покращання інвестиційної привабливості підприємства і зниження ризику інвестування.

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства проводиться на основі показників, які характеризують наявний рівень економічного розвитку та інвестиційної діяльності. Така оцінка може вважатися об'єктивною, тому що враховуються вже досягнуті параметри, які, з одного боку, засвідчують певний рівень економічного розвитку, а з другого – визначають передумови подальшої інвестиційної діяльності. Оскільки багато факторів розвитку є сталими, результати оцінки інвестиційної привабливості звичайно не схильні до різких змін і можуть бути використані у процесі розробки стратегії інвестування або довгострокових прогнозів розвитку регіонів у цілому.

Обмеженість інвестиційних ресурсів викликає необхідність залучення прямих іноземних інвестицій. Проте світовий досвід свідчить, що для збільшення рівня інвестування національної економіки потрібно, перш за все, використовувати внутрішні резерви та механізми підвищення інвестиційної активності. Одним із таких резервів є активізація інвестиційної діяльності в регіонах. Розподіл інвестицій за регіонами залежить від низки факторів. Інвестиційну привабливість регіонів можна оцінювати за п'ятьма групами факторів: економічний розвиток; ринкова інфраструктура; фінансова інфраструктура; людський капітал; взаємодія підприємництва і влади. Останній фактор свідчить про бажання регіональної влади співробітничати з інвесторами. Основним джерелом реальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств, хоч за останні роки їх частка в загальному обсязі КВ скоротилася від 75,2% у 2005 р. до 66,3% у 2009 р. Питома вага державних асигнувань зменшилася від 8,4% до 6,4%, а коштів населення – від 8,1% до 5,1%. Унаслідок поліпшення умов кредитування зросла частка кредитних інвестиційних ресурсів – від 3,7% до 13,6%, а також іноземних інвестицій – від 1,1% до 4,4% [9]. Галузеві пріоритети інвестування наведені на рис. 2.

Аналіз розподілу капітальних вкладень (КВ) у 2010 р. за видами діяльності свідчить, що пріоритет надавався фінансовому посередництву (14% обсягу КВ) та логістиці (10%). В обробній промисловості пріоритетними щодо інвестицій були підприємства харчової промисловості (9%) та з переробки сільськогосподарської продукції, у добувній – із видобутку енергетичних матеріалів (вугілля, нафти й газу). Слід також зазначити, що інвестиції в інформаційні технології і програмне забезпечення викликають потужний мультиплікативний ефект завдяки зростанню попиту на продукти програмного забезпечення та інноваційні технології, що сприятиме підвищенню ділової активності в економіці.

Одна з умов підвищення інвестиційної активності – розвинена інвестиційна інфраструктура й інвестиційна привабливість регіону. На основі результатів «Огляду інвестиційної привабливості країн Європи за 2011 рік», даних «Моніторингу європейської інвестиційної привабливості» (*European Investment Monitor*) та оглядів ринку визначимо основні результати дослідження інвестиційної привабливості України. У 2010 р. кількість проектів, фінансованих за рахунок ПІІ, збільшилася на 22% – до 925 проектів (створивши 65 372 нових робочих місця) у 22 країнах, що стало свідченням відновлення інвестиційної активності в європейських країнах, які були уражені глобальною фінансовою кризою 2008–2009 рр. Серед ПІІ у Центральній та Східній Європі домінують промислові інвестиційні проекти. На автомобільну, машинобудівну і логістичну галузі разом припадало 26% проектів у ЦСЄ у 2010 р. При цьому лише в секторах професійних послуг та програмного забезпечення в цьому регіоні зосереджено 12% усіх проектів ПІІ у 2010 р. [10, с. 72]. Логістика (10% загальної кількості інвестиційних проектів в Україні) і виробництво продуктів харчування (9%) займають відповідно друге та третє місце за обсягами ПІІ. Однак країна ще не розкрила свого справжнього потенціалу: у промисловому секторі кількість

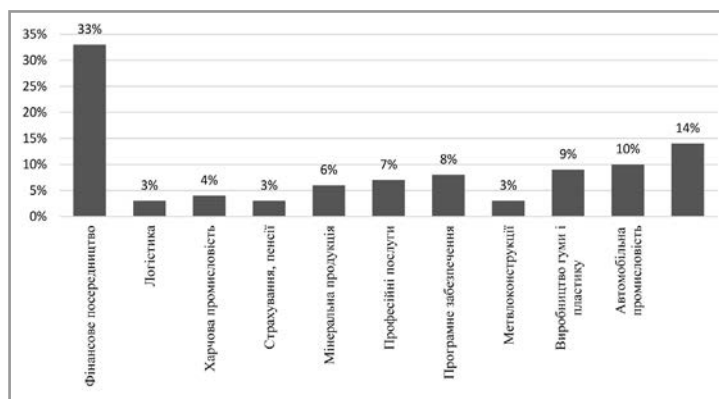

Рис. 2. Прямі інвестиції в Україну за галузями, 2006-2010 рр. (кількість створених інвестиційних проектів)

Джерело: [9]

інвестицій зросла на 11,5% у 2010 р. порівняно із 4,2% росту ВВП, хоч Україна залучає лише 3% промислових ПІІ у країнах Центральної та Східної Європи [11, с. 5]. Перспективними напрямками для інвестицій в Україну є професійні послуги, аутсорсинг бізнес-процесів і сектор ІТ.

Висновки. Підбиваючи підсумки, відзначимо, що регіональний рівень залучення іноземних інвестицій є найскладнішим. Світова практика, що враховує інтереси інвестора, виробила певну систему заходів, спрямовану на заохочення залучення іноземних інвестицій у регіони. До них можна віднести, по-перше, фінансові стимули: дотації, кредити, відсоткові субсидії, прямі субсидії; зниження цін на землю і використання робочої сили, котра зайнята на суспільних роботах, для будівництва нових підприємств; податкові пільги. По-друге – нефінансову допомогу: ділове консультування, підготовка менеджерів, аналіз ринкової кон'юнктури; спрощені процедури реєстрації і ліцензування; цільове професійне навчання; передача новим підприємствам держзамовлень. По-третє – поліпшення ділового клімату: оздоровлення довкілля та розвиток інфраструктури; відкриття земельних банків і будівництво біржових споруд; організація підприємницьких рад та корпорацій для сприяння економічному розвою регіонів.

На соціально-економічний розвиток регіонів суттєво впливає інвестиційна діяльність підприємств, які функціонують на їх території. Аналіз результатів оцінки інвестиційної активності регіонів протягом 2005–2009 рр. за допомогою запропонованого підходу свідчить про те, що до початку світової фінансово-економічної кризи серед лідерів інвестиційно активних територій були провідні промислові регіони. Проте в результаті ігнорування концепції інноваційного розвитку та реалізації «політики споживання» зазначені регіони опинилися незахищеними перед кризою.

Вважаємо, що з метою більш рівномірного розвитку регіонів країни необхідно активізувати інвестиційну діяльність шляхом орієнтації виробництва на потреби внутрішнього ринку, впровадження наукоємних технологій замість матеріало- та енергоємних, виробництва імпортозамінних вітчизняних товарів, підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції тощо.

Подальшого дослідження потребує розширення меж аналізу факторів впливу на інвестиційний розвиток регіонів країни та визначення інструментів їх державного регулювання.

Література

1. Ghazouani, K. (2010). Les incitations a l'investissement pour le developpement regional en tunisie une evaluation [Electronic recourse] / K. Ghazouani // Region et Developpement. – 2010. – No 31. – P. 169–200. – Accessed mode : <http://region-developpement.univ-tln.fr/fr/pdf/R31/13-GHAZOUANI.pdf>
2. Анискин Ю. Инвестиционная активность и экономический рост / Ю. Анискин // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 4. – С. 77–82.
3. Геєць В. М. Інвестиційні перспективи України : монографія / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Данилишин Б. М. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : монографія / Б. М. Данилишин. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2008. – 818 с.
5. Казакевич Е. А. Формирование инвестиционного климата в урбанизированном промышленном комплексе : автореф. дис.... канд. экон. наук : 08.00.05 / Казакевич Елена Александровна; Новосиб. гос. акад. эконом. и упр-я. – Н., 2002. – 23 с.
6. Заставний Ф. Д. Депресивні регіони України: аналіз, оцінка, проблеми / Ф. Д. Заставний // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 76–90.
7. Климова Н. А. Сравнительный анализ подходов к оценке инвестиционной привлекательности и инвестиционной активности российских регионов / Н. А. Климова // Инвестиции в России. – 2003. – № 8. – С. 9–19.
8. Соколов Д. В. Активизация инвестиционной деятельности инструментами региональной экономической политики : дис.... канд. экон. наук / Д. В. Соколов. – М., 2003. – 223 с.
9. Паштова Л. Г. Формирование многоуровневой инвестиционной политики как фактор обеспечения экономической безопасности : дис.... канд. экон. наук / Л. Г. Паштова. – М., 2001. – 351 с.
10. Трачук Ю. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну [Електронний ресурс] / Ю. Трачук // Моніторинг європейської інвестиційної привабливості, 2011. – Режим доступу : <http://blog.liga.net/user/ytrachuk/article/7240.aspx>
11. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Техніка, 2010. – 567 с.
12. Капітальні інвестиції [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 22.02.2013

References

1. Ghazouani, K. (2010). Les incitations a l'investissement pour le developpement regional en tunisie une evaluation. *Region et Developpement*, 31, 169-200. Retrieved from <http://region-developpement.univ-tln.fr/fr/pdf/R31/13-GHAZOUANI.pdf> (in French).
2. Aniskin, Y. (2002). Investment activity and economic growth. *Problems of the Theory and Practice of Management*, 4, 77-82 (in Rus.).
3. Geets, V. M., & Seminozhenko, V. P. (2006). *Investment opportunities in Ukraine*. Kharkiv: Constant (in Ukr.).
4. Danylyshyn, B. (2008). *Social: reality and outlines the future (the theory and practice)*. Nizhyn: Aspect-Polygraph (in Ukr.).
5. Kazakevich, E. (2002). *Formation of the investment climate in an urban industrial complex* (Author. of dis. to obtain the degree of Ph.D., State Academy of Economics and Management). Novosibirsk, Russia (in Rus.).
6. Zastavnyi, F. D. (2005). Depressed regions of Ukraine: analysis, evaluation, problems. *Regional Economics*, 1, 76-90 (in Ukr.).
7. Klimova, N. A. (2003). Comparative analysis of approaches to the evaluation of investment attractiveness in the Russian regions. *Investment in Russia*, 8, 9-19 (in Rus.).
8. Sokolov, D. V. (2003). *Increasing of investment activity by the instruments of regional economic policy* (Doctoral dissertation). Moscow, Russia (in Rus.).
9. Pashtova, L. H. (2001). *Formation of a multi-level investment policy as a factor of economic security* (Doctoral dissertation). Moscow, Russia (in Rus.).
10. Trachuk, Y. (2011). Report of foreign direct investment in Ukraine. *European monitoring of investment attractiveness*. Retrieved from <http://blog.liga.net/user/ytrachuk/article/7240.aspx> (in Ukr.).
11. *Statistical Yearbook of Ukraine for 2009*. In O. Osaulenko (Ed.). Kyiv: State Statistics Service of Ukraine (in Ukr.).
12. *Capital Investments*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>

Received 22.02.2013

ІНТЕРНЕТ-ХОЛДІНГ ІНСТИТУТУ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

5 7 в е б - р е с у р с і в

www.SOSKIN.info